

Cordell Hull, vervolgens van de president.¹ Twee voorstellen waren er; het ene, Plan A, bevatte, zou men kunnen zeggen, Japans laatste, het andere, Plan B, zijn allerlaatste concessies. Bij Plan A hoefde Hull niet lang stil te staan. Aangezien de Amerikaanse geheime dienst enige tijd tevoren de code gebroken had die in het diplomatiek verkeer tussen Tokio en de Japanse ambassade in Washington gebruikt werd, wist Hull dat de werkelijke onderhandelingen niet om Plan A zouden draaien maar om Plan B. Inderdaad: de twee Japanse diplomaten kregen, toen Plan A snel afgewezen was, instructie, Plan B in te dienen. Die instructie bereikte hen op 20 november.

Twee dagen later, op 22 november, kwam een Amerikaans stuk gereed dat de punten bevatte waaraan Amerika bij een eventueel accoord onder alle omstandigheden wilde vasthouden. Waren nu Plan B en het Amerikaanse plan volstrekt onverenigbaar? Bepaald niet.

Als feitelijke concessie boden de Japanners in Plan B aan dat zij hun troepen uit de zuidelijke helft van Indo-China naar de noordelijke zouden verplaatsen; de Amerikanen stelden dit een tikje scherper: zij wensten dat Japan bovendien zijn garnizoen in noordelijk Indo-China zou verminderen. Hunnerzijds boden de Amerikanen aan dat Japan weer voldoende aardolie zou krijgen voor civiel verbruik; Japan sprak in Plan B over de leverantie van 'een vereiste hoeveelheid aardolie'. Wat tenslotte China betrof, stond in Plan B: 'De Verenigde Staten zouden op zich nemen, zich te onthouden van actie die nadelig zou kunnen zijn voor het herstel van een algemene vrede tussen Japan en China', en in het Amerikaanse plan: 'De Verenigde Staten zouden het als niet ongunstig beschouwen indien tussen Japan en China vredesoverleg geopend en in het verloop daarvan een wapenstilstand gesloten zou worden.'

Misschien was van al deze punten de Amerikaanse bereidheid om het aardolie-embargo gedeeltelijk op te heffen, wel het belangrijkste: het mes zou van Japans keel verdwijnen. Daar kwam bij dat de Amerikanen zich in hun plan ook bereid verklaard hadden, er bij de regeringen van Engeland, Australië en Nederland op aan te dringen, overeenkomstige concessies aan Japan te doen. Cordell Hull had dan ook het Amerikaanse plan aan de drie genoemde regeringen alsmede aan de Chinese regering te Tsjoenking voorgelegd. Nederland liet op 24 november weten dat het geen enkel bezwaar

¹ Wij baseren ons beeld van de gecompliceerde onderhandelingen die in november gevoerd zijn op de samenvatting van de Britse historicus Gwyer. (*Grand Strategy*, dl. III, 1, p. 256-66). Het is overigens zo dat in de historiografie sinds '42 een verwoede strijd is gevoerd over de vraag of Roosevelt en Cordell Hull volledig verrast werden door de Japanse agressie dan wel of zij die agressie van meet af aan bewust uitgelokt hebben. Met Gwyer menen wij dat de waarheid in het midden ligt.